

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

VNIVERSITAT
E & VALÈNCIA

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

Màster en Assessorament Lingüístic i Cultura Literària: aplicacions al context valencià

Guia docent de l'assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

Professor: Carles Segura Llopes

1. Dades inicials d'identificació

Nom de l'assignatura:	Variació lingüística aplicada a l'ensenyament
Caràcter:	Assignatura obligatòria d'especialitat
Màster:	Màster en Assessorament Lingüístic i Cultura Literària: aplicacions al context valencià
Bloc troncal (primer any) o mòdul d'especialització (segon any):	Mòdul d'especialització: Assessorament Lingüístic i Cultura Literària en l'Ensenyament Secundari
Institució:	Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Professor responsable i institució:	Carles Segura Llopes. Departament de Filologia Catalana. Facultat de Filosofia i Lletres. Campus de Sant Vicent del Raspeig, apartat de correus 99, 03080, Alacant carles.segura@ua.es telèfon: 965 903410 ext. 2570 www.ua.es/personal/carles.segura

2. Introducció a l'assignatura

Nom de l'assignatura:	Variació lingüística aplicada a l'ensenyament
Caràcter:	Assignatura obligatòria d'especialitat
Bloc:	Mòdul d'especialització: Assessorament Lingüístic i Cultura Literària en l'Ensenyament Secundari
Professor responsable:	Carles Segura Llopes

L'assignatura «Variació lingüística aplicada a l'ensenyament» és una assignatura del mòdul d'especialitat "Assessorament Lingüístic i Cultura Literària en l'Ensenyament Secundari", al qual optaran els estudiants que es dediquen o volen dedicar-se professionalment al món de l'ensenyament. Al llarg dels 2 crèdits de què consta l'assignatura, pretenem que l'estudiant domine i) recursos per a captar i descriure la variació lingüística, ii) instruments per a poder analitzar-la, iii) mecanismes per a traure'n el rendiment didàctic, actitudinal i lingüístic amb l'alumnat de Secundària.

L'assignatura té un caràcter teoricopràctic i vol donar a conèixer i practicar eines per a dominar els recursos, instruments i mecanismes donats anteriorment. Partirem del treball realitzat en les

Lingüística descriptiva: Formes de la comunicació lingüística, Lingüística prescriptiva: Codificació normativa i nivells d'ús lingüística i Lingüística contrastiva: Anàlisi comparada de sistemes lingüístics, ja que s'hi donaran les nocions fonamentals de lingüística que requereix l'adquisició dels objectius que ens hem plantejat.

En aquesta assignatura pretenem que l'alumnat pugui descriure, analitzar i comprendre la variació lingüística, especialment la geogràfica, d'una comunitat de parla. Açò permetrà que, en l'exercici de la docència a Secundària, el professorat pugui elaborar un programa d'actuació en la variació lingüística a l'aula. Aquest inclourà sobretot una descripció del model de llengua del grup d'estudiants amb qui treballarà i un projecte d'adequació de l'estàndard a aqueix model de llengua, juntament amb les pautes actitudinals i didàctiques que permetran aprofitar la diversitat lingüística per a afavorir el desenvolupament lingüístic dels estudiants (i no exclusivament eliminar aquesta diversitat com habitualment es tendeix a fer en l'ensenyament).

3. Volum de treball

Assignatura: 2 crèdits Variació lingüística aplicada a l'ensenyament	
Assistència a classes teòriques	9
Assistència a classes pràctiques	7

Preparació classes teòriques	8
Preparació classes pràctiques	7
Preparació treballs classes teòriques	3
Preparació treballs classes pràctiques	6
Assistència a tutories	6
Assistència a seminaris i activitats	4
TOTAL VOLUM DE TREBALL	50

4. Objectius generals

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

Els objectius d'aquesta assignatura del mòdul d'especialitat «Assessorament Lingüístic i Cultura Literària en l'Ensenyament Secundari» són:

-Concebre la llengua des del punt de vista de la variabilitat. Açò implica adonar-se que l'heterogeneïtat és inherent a la llengua i, d'altra banda, entendre la variació com una eina per a l'enriquiment de la llengua comuna. Juntament amb açò caldrà que l'alumant sàpia analitzar aqueixes diferents manifestacions de la diversitat lingüística i les metodologies que l'estudien, especialment el mètode variacionista.

-Diferenciar la naturalesa dels fenòmens lingüístics que responen a la variació des del punt de vista extern (social, cronològic, geogràfic, etc.) i des del punt de vista intern (fonètic, morfològic, etc.). Es farà incidència sobretot en la variabilitat geogràfica, en general, i del valencià, en concret.

-Conèixer la formació de l'estàndard o estàndards de la llengua catalana, amb especial referència al model de llengua estàndard valencià, i els problemes que planteja (participació dels diversos dialectes, polimorfisme, homegeneïtzació, rellevància de l'ortografia, canvis lingüístics en curs, etc.).

-Conèixer el context legal de l'educació secundària i els apartats relacionats amb la llengua i la seua diversitat. Alhora, cal conèixer la transcendència que té el programa educatiu en la variació lingüística de l'alumnat, del professorat i del tractament didàctic de la variació mateixa.

-Considerar les implicacions didàctiques del fet dialectal en l'ensenyament-aprenentatge de la llengua normativa i la transcendència que això ha de tenir en el moment en què l'alumnat exercisca la professió de la docència. Açò afectarà temes com ara la correcció/adequació, l'actitud envers la variabilitat lingüística, la promoció del contacte interdialectal, entre altres. Tot plegat l'alumnat ha de ser capaç d'elaborar un programa concret de tractament de la diversitat a l'aula.

5. Continguts

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

-Definició de variació lingüística.

-Metodologia de les teories bàsiques que s'encarreguen de descriure i analitzar la variació: dialectologia i sociolingüística.

-Definició i metodologia del variacionisme.

-Còrpora lingüístics i arplega directa de material lingüístic.

-Camps d'aplicació de la variació: descripció (gramàtiques i diccionaris descriptius, anàlisis lingüístiques), prescripció (gramàtiques, diccionaris i model de llengua estàndard) i aplicació (traducció i interpretació, lingüística forense, formació ortològica de locutors i correctors, materials didàctics, etc.).

-Definició i transcendència del canvi lingüístic.

- La variació diacrònica, diastràtica, diafàsica i diatòpica i altres factors de variació.
- Definició d'estàndard. La problemàtica que suscita respecte de la variació.
- Variació interna: fonofonològica, morfològica, lèxica i semàntica, sintàctica, entonativa. Alguns conceptes que s'hi relacionen com ara la gramaticalització.
- El valencià: trets definidors
- La variació lingüística en la població valenciana infantil i jove. L'enfrontament entre l'estàndard i les varietats col·loquials
- Legislació que regula l'ensenyament de la llengua en educació secundària.
- Descripció i anàlisi del model de llengua de l'alumnat. Factors que el condicionen: el model de llengua tradicional, l'estàndard, la interferència del castellà, l'analogia.
- Els programes educatius de l'ensenyament, sobretot d'educació secundària.
- Anàlisi i reflexió sobre el tractament de la diversitat lingüística a l'aula.

6. Destreses

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

En aquesta assignatura es pretén que l'alumnat desenvolupe unes potencialitats bàsiques que li permeten:

- Comprendre els marcs de l'educació secundària i el context cultural de l'estudiant per aplicar els coneixements al tractament de la diversitat lingüística en l'ensenyament secundari valencià, no solament pel que fa a la diversitat dialectal sinó també en la nova situació multilingüe que es planteja arran l'augment de la immigració.
- Analitzar les característiques lingüístiques de la població i utilitzar la informació per a tractar adequadament la variació en l'àmbit professional on l'alumnat es desenvoluparan.
- Comprendre la utilitat de l'estàndard lingüístic.
- Comprendre la situació precària i no enllestida del model de llengua estàndard, especialment dels valencians i la necessitat de assimilar açò per poder avançar precisament en la seua elaboració.
- Aplicar els coneixements sobre variació lingüística al tractament de la diversitat lingüística a l'aula.

7. Actituds i habilitats socials

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

- Eliminar els prejudicis relacionats amb la diversitat lingüística i fer adquirir una actitud que afavorisca açò mateix en l'alumnat futur.
- Capacitat de treballar en equips conformats amb el professorat d'altres assignatures perquè conjuntament es tracte la diversitat lingüística a l'aula.
- Preocupació perquè l'eliminació de la diversitat lingüística no siga un objectiu de l'ensenyament, però alhora fer entendre la necessitat d'homogeneïtat lingüística en determinats àmbits.

8. Temari

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

	Tema	Hores presencials
1.	Concepte i estudi de la variació lingüística <ul style="list-style-type: none">-Concepte de variació lingüística-La dialectologia i la sociolingüística. El variacionisme.-Els <i>còrpora</i> lingüístics i la variació. La variació en la varietat col·loquial-Camps d'aplicació de la variació: descripció (gramàtiques i diccionaris descriptius, anàlisis lingüístiques), prescripció (gramàtiques, diccionaris i model de llengua estàndard) i aplicació (traducció i interpretació,	2 (meitat de la 1a sessió)

	lingüística forense, formació ortològica de locutors i correctors, materials didàctics, etc.) -El canvi lingüístic	
2.	La variació varia -La variació i el temps -La variació i les persones -La variació i el tema -La variació i la manera -La variació i la intenció -La variació i el lloc	2 (meitat de la 1a sessió)
3.	La variació interna -Fonofonològica -Morfològica -Lèxica i semàntica -Sintàctica. La gramaticalització -Entonativa -Característiques del valencià	4 (2a sessió)
4.	La variació i el model de llengua estàndard -Definició d'estàndard. -Llengua estàndard i variació lingüística. La problemàtica	2 (meitat de la 3a sessió)
5.	La variació i l'ensenyament -El context legal. El currículum -El model de llengua de l'alumnat: el model de llengua tradicional <i>versus</i> l'estàndard; la interferència del castellà; l'analogia: entre la vitalitat i el desemparament -La <i>qualitat lingüística</i> -Els programes educatius i la variació -El tractament de la diversitat lingüística a l'aula	6 (meitat de la 3a sessió i 4a sessió)

9. Bibliografia i altres recursos

a) Bibliografia bàsica

1. i 2.

AA.DD. (1999): *Caplletra 25* («Variació lingüística»), IIFV, València. [Especialment els articles de J. Moran, J. Veny, E. Boix, M.T. Cabré i L. Payrató, pp. 101-161 i 173-204]

TURELL JULIÀ, M.T. (Ed.) (1995): «La base teòrica i metodològica de la variació lingüística», *La sociolingüística de la variació*, PPU, Barcelona, pp. 17-49.

3.

AA.DD. (1999): *Caplletra 25* («Variació lingüística»), IIFV, València. [Especialment els articles de J. Julià, M.R. Lloret & J. Viaplana, G. Rigau i M. Lorente, pp. 23-98]

COLOMINA I CASTANYER, J. (1985): *L'alacantí. Un estudi sobre la variació lingüística*, Diputació d'Alacant, Alacant.

MONTOYA, B. (1989): *La interferència lingüística al sud valencià*, EVA, València.

SABORIT, J. pàgina web personal (<http://www.geocities.com/SoHo/cafe/9308/>)

4.

ALTURO, N. & VILA, F.X. (2002): *Variació dialectal i estandardització*, PPU, Barcelona. [Especialment els articles d'I. Marí, J. Lacreu i G. Bibiloni 13-52].

BIBILONI, G. (1997): *Llengua estàndard i variació lingüística*, 3 i 4, València.

5.

ARENY, M. (2002): «Directrius en relació amb l'estandardització i la diversitat dialectal en l'ensenyament infantil i primari a Catalunya», dins ALTURO, N. & VILA, F.X. (2002): *Variació dialectal i estandardització*, PPU, Barcelona, pp. 99-108.

CASSANY, D. & LUNA, M. & SANZ, G. (1993): *Ensenyar llengua*, Graó, Barcelona.

DE LAS HERAS, J. (1999): «Enseñanza de la lengua en comunidades dialectales: aspectos sociolingüísticos y didácticos», dins García, M. & Giner, R. & Ribera, P. & Rodríguez, C. (eds.) *Ensenyament de llengües i plurilingüisme*, Universitat de València, València, pp.339-346.

b) Bibliografia complementària

1. i 2.

AA.DD. (1999): *Caplletra 25* («Variació lingüística»), IIFV, València. [Especialment l'article de G. Bibiloni, pp. 163-171]

LABOV, W. (1972¹⁹⁸³): *Modelos sociolingüísticos*, Cátedra, Madrid.

MONTOYA, B. (1993): *Variabilitat i prestigi en el català de Valls i l'Alt Camp*, IEV, Valls, pp. 13-159.

PAYRATÓ, L. (1990): *Català col·loquial*, Universitat de València, València.

3.

COLOMINA I CASTANYER, J. (1991): *El valencià de la Marina Baixa*, EVA, Generalitat Valenciana, València.

VILÀ, M. & altres (Coord.) (1999): *Normativa i ús de la llengua*, Barcelona, Graó.

4.

AA.DD. (1998): *Oralmènt. Estudis de variació funcional*, PAM.

AA.DD. (1999): *Caplletra 25* («Variació lingüística»), IIFV, València. [Especialment l'article de G. Bibiloni, pp. 163-171]

CASTELLANOS, J. (2000): *Llengua, dialectes i estandardització*, Octaedro, Barcelona.

LÓPEZ DEL CASTILLO, L. (1976): *Llengua estàndard i nivells del llenguatge*, Laia, Barcelona.

VALLVERDÚ, F. (2000): *El català estàndard i els mitjans audiovisuals*, Barcelona, Edicions 62.

5.

AA.DD. (1989): «Dialect and education in Europe: a general perspective», dins Cheschire, J. & altres (eds.) *Dialect and education: some european perspectives*, Clecedon (Philadelphia), Multilingual Matters.

ARACIL, L.V. (1982): *Papers de sociolingüística*, La Magrana, Barcelona.

BALDAQUÍ ESCANDELL, J.M. (2004): *La percepció de la vitalitat lingüística pels jòvens de l'Alacantí*, IIFV, València.

CARBONERO, P. (1996): «Normal sociolingüística, norma acadèmica y norma escolar en Andalucía», en Heras, J. & altres (eds.) *La Modalidad Lingüística Andaluza en el aula. Actas de las I Jornadas sobre Modalidad Lingüística Andaluza*, Sevilla, Alfar, pp. 53-65.

CARRERA-SABATÉ, J. (2002): *Escola catalana i variació fonètica*, Pagès Editors, Lleida.

CASSANY, D. & LUNA, M. & SANZ, G. (1993): *Ensenyar llengua*, Graó, Barcelona.

DE LAS HERAS, J. (1993): «El método dialectal: una nueva forma de enseñar Lengua en Andalucía», Huelva, Diputació Provincial, pp. 11-22.

DE LAS HERAS, J. (1997): «Hacia el reconocimiento de una Didáctica de la lengua Española en Andalucía», dins Carbonero, P. & altres (eds.) *Homenaje a Vidal Lamíquiz* (en premsa).

DE LAS HERAS, J. (1995): «Didáctica de la Lengua Española en Andalucía: construcción epistemológica y marco referencial», en Guerrero, P. & López, A. (eds.) *Aspectos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, vol. I, Universitat de Múrcia, Múrcia, pp. 237-241.

DE LAS HERAS, J. (1996): «Diversidad lingüística y variedades dialectales de la lengua oral en Educación Secundària», *Lenguaje y textos*, 9, pp. 107-114.

- FERNÁNDEZ, M. (1996): «La enseñanza de la Lengua en ambientes diglósicos», dins Heras, J. & altres (eds.) *Actas VI Congreso sobre la Enseñanza de la Lengua en Andalucía*, (en premsa).
- GARCÍA, M. i altres (1999): *Ensenyament de llengües i plurilingüisme*, Dept. de Didàctica de la llengua i la literatura (UV), València.
- LAMÍQUIZ, V. (1985): «Didáctica de la Lengua española en Andalucía y Sociolingüística Andaluza», dins Carbonero, P. & altres (eds.) *Sociolingüística Andaluza*, vol. I, Sevilla, Universitat de Sevilla, pp. 185-192.
- SANZ, R. & RUIZ, F. (1990), *Quaderns d'activitats*, núm. 1, Tàndem Edicions, València.
- SEGURA I LLOPES, C. (2003): *Variació dialectal i estandardització al Baix Vinalopó*, IIFV, València.
- VERA, M. (1997): «El habla andaluza y la norma lingüística española en la enseñanza de la lengua española en Andalucía», dins Alvar, M. & Villena, J.A. (coords.) *Estudios para un Corpus del española*, Málaga, pp. 185-216.

c) Altres fonts bàsiques

Unitat per a l'educació multilingüe (UEM <http://www.ua.es/uem>)

10. Coneixements previs

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

- Coneixements i destreses en lingüística aplicada a l'ensenyament i l'ús de les TIC en l'ensenyament de la llengua.
- Coneixements generals de sociolingüística.
- Coneixements bàsics sobre variació lingüística, en qualsevol dels subsistemes de la llengua.

11. Metodologia

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

Les 9 hores de classe teòrica es dedicaran a:

- Presentació en grup (tant pel professor com per un estudiant amb qui prèviament s'han realitzat tutories individuals per a la preparació de la classe) de la bibliografia bàsica.
- Discussió guiada pel professor a partir de la lectura prèvia de la bibliografia recomanada.

Les 7 hores de classe pràctica es dedicaran a:

- Anàlisi d'un fragment d'un corpus lingüístic des de la perspectiva dialectològica, sociolingüística i pragmàtica.
- Anàlisi d'un fragment d'un text estàndard i discussió sobre la tria lingüística feta sobre la variació.
- Anàlisi dels apartats 2.2 i 8.2 d'*Ensenyar llengua* (vg. Bibliografia).
- Elaboració d'una programació del punt dedicat a la variació lingüística per a un curs d'ensenyament secundari.

Les 8 hores de preparació de les classes teòriques es dedicaran a la lectura i preparació de la bibliografia que presentarem a les classes (i, si es fa a través de l'aula virtual) a la utilització de les fonts d'informació guiada.

Les 7 hores de preparació de les classes pràctiques es dedicaran a la preparació dels casos pràctics que treballarem a les classes (o a l'aula virtual).

Les 3 hores de preparació dels treballs de classes teòriques es dedicaran a la realització d'un estat de la qüestió o resum de les aportacions sobre un dels aspectes treballats a les classes teòriques. Aquest estat de la qüestió s'inserirà en el treball que s'haurà de presentar per a tot el mòdul.

Les 6 hores de preparació dels treballs de classes pràctiques es dedicaran a la

preparació de la part pràctica del treball que s'haurà de presentar per a tot el mòdul.

Les 6 hores de tutoria col·lectiva es dedicaran a la presentació de la bibliografia que treballarem a les classes teòriques, dels casos pràctics, a la presentació de la forma de treballar, a l'exposició dels criteris de d'avaluació, el seguiment de l'aula virtual (si n'hi ha) i a la resolució col·lectiva de problemes i dubtes sobre els treballs que s'han de realitzar.

Per al seguiment de les classes es necessari l'accés a internet, a l'Aula Virtual (si n'hi ha) i, lògicament, a la pàgina web on hi ha la informació de l'assignatura. Per a l'avaluació cal el seguiment de les classes presencialment o virtualment. En cas que hi haja Aula Virtual, l'alumnat haurà de comunicar al professor el tipus de seguiment que realitzarà:

Les 4 hores d'assistència a les activitats complementàries es realitzaran amb l'assistència obligatòria a 1 o 2 activitats organitzades conjuntament amb la resta d'assignatures.

12. Avaluació de l'aprenentatge

Assignatura: Variació lingüística aplicada a l'ensenyament

a) El bloc "Ensenyament de llengües i cultura literària en l'educació secundària" té una activitat comuna a tots els mòduls que consisteix en un treball individual, entre diferents temes proposats per la direcció del màster, en els quals s'apliquen transversalment els coneixements adquirits. Aquest treball, realitzat sota la direcció d'un tutor entre el professorat del bloc, serà revisat per tots els professors i implicarà el 50% de la nota de cada assignatura cursada.

b) L'assignatura tindrà, a més, una avaluació continuada, que serà equivalent al 50% de la nota i es basarà en:

1. Lectura i activitat sobre l'article de M.T. Turell que hi ha explicat a l'apartat de Bibliografia bàsica. En aquesta activitat inclourem una reflexió al voltant de l'anàlisi d'un fragment d'un corpus lingüístic des de la perspectiva dialectològica, sociolingüística i pragmàtica.

2. Activitat sobre el web de J. Saborit (<http://www.geocities.com/SoHo/cafe/9308/>). En aquesta activitat es consultarà, de manera complementària, tota la bibliografia descriptiva del valencià.

3. Lectura i activitat sobre els capítols «Funcions de la llengua estàndard» (pp. 21-32) i «La variació dins les llengües constituïdes» (pp. 63-108) del treball de G. Bibiloni (1997) que hi ha explicat a l'apartat de Bibliografia bàsica. En aquesta activitat inclourem una reflexió al voltant de l'anàlisi d'un fragment d'un text estàndard i la discussió sobre la tria lingüística feta sobre la variació.

4. Lectura i activitat sobre els apartats 2.2 (pp. 19-34) i 8.2 (pp. 429-450) de Cassany & altres (1993).

Per a aprovar el mòdul cal haver superat almenys un 40% de la qualificació de cadascuna de les parts (treball de bloc i pràctiques de mòdul). Per una altra banda, l'alumnat que reba les classes en la modalitat presencial haurà d'assistir almenys a un 80% de les classes, mentre que el que reba les classes en la modalitat virtual haurà comunicar-se regularment amb el professor per al seguiment de les classes i del treball i, alhora, elaborar i lliurar, en el termini que s'indique, els qüestionaris que oportunament rebrà sobre els quatre punts explicats més amunt en aquest apartat.